

Nova revija **Anthropos** je nujna kot eden od katalizatorjev bolj **organiziranega sodelovanja** humanističnih ved.

Obenem pa bo revija znanstvena tribuna dveh slovenskih strokovnih društev: **psihološkega in filozofskega**. Obe društvi doslej nista imeli svojih glasil.

Dolgotrajne praznine na področju humanističnih znanosti se čutijo v vsem slovenskem življenju: vse do družbenih odnosov, politike, vzgoje, izobraževanja in umetnostne kritike.

Gre zlasti za zastoje v sistematski filozofiji in v "teoretski" sociologiji; česte so razpoke na mejnih skupnih področjih prava, sociologije, politologije in filozofije; obstaja še precejšnja odmaknjenost ekonomije na eni ter psihologije, sociologije in filozofije na drugi strani; psihologije, filozofije in pedagogike; odmaknjenost med teorijo umetnosti, umetniško kritiko in filozofijo, med zgodovinskimi vedami in sociologijo, pa tudi med prirodnimi vedami in filozofijo.

Raznovrstni dosežki posameznih slovenskih humanističnih ved so očitni. Očitne so tudi njihove skupne večje ali manjše pomanjkljivosti, zlasti v metodološki in teoretsko-sintetični smeri, ki večkrat izvirajo iz nezadostnega sodelovanja.

S takimi prazninami v svoji kulturi slovenski narod ne more biti dovolj suveren subjekt. Posamezni narodi danes ne morejo ustvarjalno stopati v svetovni in evropski prostor brez izdelanega **teoretskega stališča** - če svoje posamezne trenutke ne ovrednotijo z vidika jedra in celovite projekcije človeka in z vidika človekovih bistvenih (družbenih, psiholoških in osebnostnih) oblik.

To velja zlasti za XX. stoletje, ko so vse narode sveta - tudi slovenskega - zajeli procesi hitre in vsestranske preobrazbe. V tem razdobju se naglo kopičijo nove situacije znotraj in zunaj naših meja, ki se zadevajo tudi našo bit.

Narodi, ki nimajo sistematičnih in poglobljenih humanističnih spoznanj, vrednotenj in zamisli, v teh deročih in zapletenih tokovih kaj lahko postanejo nemočen privesek, ki ga družbena stihija poljubno premetava in vleče v neznano.

O družbenih vzrokih zastoja dela slovenske misli in včasih njene dekadence pod raven znanstvenega obrtništva so že dosti razpravljali.

Gotovo pa je, da imajo različne oblike neplodnosti, epigonstva in eklektike skupen izvor: nezadostna "ljubezen do resnice". Že staremu Aristotelu je bilo jasno, da je

**Časopis za sodelovanje
humanističnih ved,
za psihologijo in filozofijo**

Človekovo bistvo in sedanjí trenutek:

Debenjak, Kirn, Vojan Rus, Podmenik,
Pediček

Sodelovanje in vloga humanističnih ved:

Carni, Jerman, Kremenšek, Mulej, Zwitter,
Jerovšek, Mlinar, Debenjak, Pečjak, Britovšek,
Rus, Podmenik, Rizman, Šumi, Pleško

Slovenski narod danes:

Černe, Klemenčič, Jerovšek, Rus,
Goričar, Debenjak, Juvančič, Stante,
Benko, Peternu

Družboslovne in filozofske razprave:

Mlinar, Kirn, Motaln

Čehoslovaška in sodobni svet:

Kalivoda, Kusý, Rus, Životić, Supek, Zumn

Anthropos

Leto 1969, številka

I-II

resnica mrtvoroden in popačen otrok, če ni znanstveniku pomembnejša od vseh avtoritarnih oseb in ustanov, od vseh osebnih in skupinskih računov ter pogodb. V takem šentflorjanskem vzdušju teorija postaja tudi pri nas večkrat ideologija, postaja le "teoretski" videz za povsem druge stvari.

Revija *Anthropos* bo široko odprta vsem tistim, ki jim je iskanje resnice o človeku in njegovih bistvenih oblikah glavni smoter ne glede, kako se je v njih težnja k resnici vzbudila - ob tej ali drugačni filozofski psihološki, sociološki, ekonomski ali pravni ideji in hipotezi, ob tem ali drugem človeškem pojavu.

II.

Mislimo, da temeljno merilo za naše sodelovanje in bistveno razpotje med znanstvenim in neznanstvenim, filozofskim in nefilozofskim nastajata ob vprašanjih: ali je avtor pripravljen zavreči lastno izhodiščno hipotezo, če to zahteva kasnejše prizadevno in dosledno iskanje resnice; ali pa je nekomu določena misel že konec in oklep vsega razmišljanja - njegova dogmatična omrtvitev.

Za razliko med znanstvenim in neznanstvenim stremljenjem ni odločilno, ali se je začelo "empirično" ali "racionalno-teoretsko", bolj z opazovanjem posameznih pojavov ali bolj z oblikovanjem teoretskih predpostavk. V vsakem čutnem zaznavanju so nujne abstraktno-pojmovne sestavine in obratno. Zato je absolutna delitev na empirične in teoretične znanosti zgrešena; zato je prazno vsako preценjevanje bodisi "teoretičnega" ali "empiričnega".

Posamezne humanistične vede so se v Jugoslaviji in Sloveniji v zadnjem desetletju usmerile predvsem v raziskavo posameznih izkustvenih dejstev in posameznih manjših pojavov. Ta usmeritev ni brez plodov, toda le-ti niso zadosti izkoriščeni za teoretska posploševanja.

Pomanjkanje teoretičnega - empiricizem, slab pozitivizem in deskriptivizem - je v nekaterih humanističnih vedah že resna ovira za njihov razvoj, saj pomeni nezadostni premislek o izhodiščih in metodah posameznih raziskav in o pomenu njihovih rezultatov v širših okvirih. Empiricizem je nastajal pri nas najprej kot reakcija na nekdanji klasični dogmatični pritisk in apriorizem; kasneje pa zato, ker so bile te vede večkrat postavljene v položaj servisov, ki so delali po trenutnih naročilih in težili prilagoditi človeka družbenemu stanju.

Zato pomeni preraščanje empiricizma v humanističnih znanostih tudi njihovo samostojno obračanje k bistvenemu v sodobnem človeštvu in v slovenski družbi.

"Čisto" filozofsko stališče, ki se noče oplajati s posameznimi dejstvi (je pa njihov nemočan izraz), je dogmatizem, ki se noče premakniti s svojih nereflektiranih, nekritično sprejetih stališč in jih zato pojasnjuje kot "izvenizkustvena". Slovenska filozofija more v intenzivnem stiku s posebnimi znanostmi samo pridobiti, a da pri tem ne izgubi lastne vsebine, saj se obče strukture človeka in sveta razvijajo tudi v tistih posebnih oblikah, ki so predmet posebnih znanosti.

Iz težnje k resnici izvira tudi težnja k **znanstveni odprtosti** naše revije. Ta pa se ostro razlikuje od iluzije, da je improviziranje številnih votlih "idejnih žarišč", na katerih so samo prazne nalepke, idejno bogastvo in moč Slovenije. Že dolgo in vse znova se kaže v slovenskem prostoru brezplodnost tiste ideološke težnje, ki ne razlikuje svobode

**Časopis za sodelovanje
humanističnih ved,
za psihologijo in filozofijo**

Psihološke razprave in raziskave:

Trstenjak, Pečjak, Šebek in Konrad, Petrič

Mesto humanističnih strok v družbi:

Bračič, Černe, Gantar, Goričar, Križanič,
Lipušič, Majer, Merhar, Modic, Rijavec,
Rus, Šuklje, Zwitter, Žun

Filozofske razprave:

Jerman, Debenjak, Bibič, Kirn

Principi izobrazbe in vzgoje:

Pediček, Medveš, Marentič-Požarnik, Kirn,
Zorman, Rus, Čuk, Makarovič, Svetina,
Kos, Cajnko, Trček, Pogorelec

Nerazvita področja Slovenije:

Požar, Bračič, Kreft, Debenjak

Študentsko gibanje pri nas in v svetu:

Vrcan, Pribičević, Čosić, Stojanović, Tadić,
Lukić, Vacić

Anthropos

Leto 1969 številka

III-IV

ustvarjanja od kapricioznih igranj z modnimi dogmami niti **nujne borbe mišljenj** med odgovornimi znanstveniki od "borbe mnenj" med zaprtimi ideološkimi skupinami.

Iz kompleksnosti vsebine in zunanjih odnosov vsakega znanstvenega predmeta izvira nujnost, da posamezni raziskovalci tudi pri predanem iskanju resnice vidijo - poleg skupnih in obćih - prav tako različne strani istega predmeta in da zamišljajo ob njem - poleg skupnih - tudi različne človeške projekte. Različna znanstvena spoznanja in zamisli so torej nujnost in nujen je njihov dialog - borba mišljenj.

Kjer gre za pravo iskanje resnice, ki se ne ustavi ob doseženih plasteh predmeta, ampak teži vse globlje, ne morejo vedno iste resnice združiti iste raziskovalce. Zaradi vedno novih plasti predmetov in različnih prodiranj posameznikov vanje, se stalno spreminjajo posebni sestavi skupin, ki so prišle do enakih ali različnih dognanj in zmot.

Zato zdrava kulturna politika ne more težiti k oblikovanju čim več "idejnih žarišč" v obliki ideoloških grup. Taka zaprtost pomeni, da je duhovno življenje mrtvo in da se še ni resnično zganilo.

Nobenega novega duhovnega življenja ni, če namesto enotne uradne dogmatike vzniknejo številne dogmatske skupinice in če namesto stalinističnih dogem uvažamo nemarksistične ali obujamo tradicionalne.

Sto cvetov iz plastične mase ali pobarvanega papirja ne zaleže niti za nekaj pravih; tisoč mrtvih odjekov iz tujine in preteklosti niti za nekaj izvirnih glasov.

III.

Izvirnost ni dana samo izbranim, od usode zaznamovanim.

Vsakdo, kdor se zavzeto poda na pot resnice, lahko spozna spoznanja preteklih rodov; s tem pa so že dognane meje in bele lise starih spoznanj in dana je možnost, da začnemo iskati za njimi. V vsakem takem iskanju je že klica izvirnosti: ali dospemo do novih spoznanj ali spoznamo nove lastne zmote (ki so kot spoznane nove zmote - izvorno izkustvo).

Vzroki za pojave neizvirnosti v precejšnjem delu slovenske misli o človeku niso v trajnem značaju Slovencev, ampak v pritisku različnih dogem in nezadostnih stremljenj, da bi jih prebili.

Nenehna revizija dosedanjih človeških in znanstvenih vrednot ter njihova zavestna poraba ni glavna, je pa nujna sestavina izvirnosti. Zato nismo na dogmatskem, ampak na izkustveno-kritičnem stališču, če po objektivni primerjavi postavimo na ustrezno mesto v človeški in slovenski zgodovini vrednote evropske kulture in naše revolucije, prispevke marksizma ali katerekoli druge smeri in če jih uporabljamo za **material** - ne več in ne manj - pri izgradnji novih samostojnih stališč.

Ker vse nastaja iz preteklih pojavov, ne more biti noben nov pojav in noben človek originalen tako, da bi izkopal popoln prepad s svojo preteklostjo, ampak le s takim njenim stalnim preverjanjem, diferenciranjem in preraščanjem, ki pristopa k preteklosti z lastnih sodobnih stališč. Iluzija o "absolutni originalnosti" kot popolni odtrganosti je najbolj nekritična do svojih prejšnjih korenin. Zato je ta iluzija učvrstitev dogmatičnosti. To se je večkrat pokazalo v novejšem duhovnem razvoju na Slovenskem. Ni pa objestnost, ampak prva dolžnost znanstvenika in revolucionarja, da se - zaradi težnje, da bi bolj videl, zamišljal in deloval v bodočnosti - distancira od vse preteklosti in

sedanjosti, da vrta predvsem v nova vprašanja, ne glede na to, kako globoko bo vanje prodrli in koliko bodo kasneje pomembna.

Osrednja sestavina znanstvenosti je torej tista originalnost, ki ne živi v samovšečnih iluzijah o sebi, vendar pa zvesta svoji naravi in dolžnosti pred družbo teži vedno naprej od klasičnih svetovnih dognanj, ki tudi ob njih stalno postavlja "neprijetna" nova vprašanja in se prvenstveno z njimi bavi in ki tudi klasične rešitve neprestano preverja ob najnovejšem človeškem izkustvu. Težiti k tej originalnosti je še posebej dolžnost danes, ko človeški čas hiti bolj sunkovito naprej kot kdajkoli v zgodovini.

Po klasični nemški filozofiji, po klasični angleški ekonomiji - pa celo v nekaj desetletjih po klasičnem marksizmu - se je v človeštvu nakopičilo toliko **novih pojavov** in v znanosti toliko **novih dognanj in vprašanj**, da je nanje nemogoče odgovoriti samo s ponavljanjem klasičnih citatov, tudi marksističnih. Zato je danes vsaka samozadovoljna neizvirnost in dogmatičnost bolj škodljiva kot kdajkoli doslej. Zato je prav danes nujno stalno težiti naprej - bodisi od že priznanih in absorbiranih vrednot bodisi od najnovejših dosežkov.

Ne lastimo si monopola odkrivanja novega, saj je to vse bolj skupni posel velikih znanstvenih in družbenih kolektivov, v katerih smo le majhen del.

Želimo le iskati na našem področju, največkrat ob ožjih teoretskih vprašanjih in človeških pojavih, ne zanemarjajoč pri tem vse tiste začetne in postopne dejavnosti, ki jih mora opravljati vsaka znanstvena revija (prikazi in kritike knjig, prikazi hipotez, prikazi rezultatov empiričnih raziskav ipd.). Vemo, da bodo naši dosežki po pravilu samo parcialni. Smo pa prepričani, da mora zlasti sodelovanje ob skupnih temah, kakršne so predvidene že v tem letniku, dati kmalu nove sadove.

IV.

Stara je resnica: nobena človeška dejavnost, nobena skupina in oseba ne more biti človeško in družbeno neaktivna, saj je že odsotnost borbe z negativnim - pomoč negativnemu. Zato tudi za nas ne more biti vprašanja: biti ali ne biti angažiran, ampak samo: **kako biti angažiran, kakšna revija na našem področju najboljše učinkuje v naši družbi.**

Predvsem je nujno združiti strašilo, v kakršno so nekateri spremenili zahtevo po **družbeni angažiranosti in kritičnosti družbenih ved**, ker je niso razumeli in ker so znanstveni kritiki pripisovali njej tuje sestavine, kot so površni nihilizem in šarlatansko agitatorstvo.

Po Marxu je za odnos znanstvene kritike in družbe osnovno vprašanje: ali je "možno povzdigniti prakso na višino principov"; "edina možna osvoboditev je osvoboditev na temelju tiste teorije, ki človeka proglašča za najvišje človekovo bistvo". Ali naj se sodobna slovenska humanistična znanost "omejuje", ker bi se bala z omenjenih vidikov pogledati kateremukoli nazadnjaštvu v obraz?

Na drugi strani pa znanosti in znanstvena revija že po svoji naravi ne more neposredno organizirati obče politične dejavnosti, razen če gre za družbeno vlogo v njej zastopanih strok in področij. Obče družbeno vodenje mora biti širše strukturirano, da bi bilo kvalitetno in odgovorno. Znanstvena revija se prav zaradi sebi ustreznega, čimbolj učinkovitega in kritičnega družbenega delovanja ne bo diletantsko spuščala v improvizacije in ekshibicionizme.

Take vloge revija ne odklanja zaradi odmaknjenosti od vsega človeškega, pa tudi tveganj, zmot in slabosti, ampak zaradi že omenjnega minimuma samospoštovanja znanstvenega iskanja resnice; da bi se sploh spočelo, ne sme dovoliti, da se stihija ozkih interesov polasti znanosti kot svojega sredstva.

Znanost tudi ne more - četudi hoče - družbeno delovati, učinkovati z vsakim dosežkom neposredno v vsakem trenutku družbenega življenja. Vsaki znanosti mora družba priznati možnost, da se loti raziskovanj, ki bodo morda delovala šele posredno in čez čas. Samo nepoznavanja prirode znanosti in njegovih odnosov z družbo more take raziskave označevati za abstrakcionizem, odtrganost od življenja in neplodnost.

Na drugi strani pa humanistične znanosti sploh ne morejo biti na zadostni znanstveni ravni, če ob bistvenih družbenih vprašanih in slabostih sklepajo kompromise, če že vnaprej obljublajo, da se bodo reformistično pečale samo z obrobniimi družbenimi problemi in da bodo "nepolitične". Tako naravnane humanistične znanosti se že vnaprej odrekajo svojemu bistvu, svojemu predmetu in osrednjemu cilju: spoznavati in zamišljati bistvo človeka in njegove bistvene strani.

O mestu filozofije, sociologije, psihologije, politologije in drugih ved v socializmu obstoje tudi pri nas še zelo nejasni pogledi vse do tako zelo preživelih: humanistične vede naj "služijo" politiki, naj bodo samo servis, informator ali apologet politike, ki pa edina lahko sama odloča; te vede naj se, bavijo "samo s svojo stroko" in naj se odmaknejo proč od politike. Taki pogledi so seveda družbeno škodljivi in obenem kažejo, da še od daleč ni zgrajena zadostna predstava o najustreznejši obliki socialističnega političnega sistema. O njem seveda ni mogoče tukaj podrobno razpravljati. Gotovo pa se ne bi bilo težko sporazumeti, da zlasti družbeni subjekti, ki rastejo iz družbene delitve dela - delovne organizacije, gospodarske, prosvetne in socialne panoge, sindikati, znanosti in njihove strokovne organizacije - že po svojem družbenem bistvu morajo biti tudi v celotni politiki, od osnove do centra, veliko bolj ustvarjalen dejavnik socialistične politike in da so prav oni lahko med najpomembnejšimi silami, ki naj prerastejo razbiti in prazni politični prostor, kakršnega ustvarja koncentracija politične moči v ozkih skupinah in njihovi spopadi.

Uresničljive in plodne zamisli o rešitvah sodobnih slovenskih, jugoslovanskih in mednarodnih vprašanj so nemožne brez spoznanja le-teh. Spoznavanje sodobnih problemov pa je nemogoče, če obstoji kakršen koli družbeni tabu, če je katerakoli oseba, ustanova ali vrednota iznad znanstvene kritike in če znanost ni sposobna ob vsaki preizkušni reči: **tu stojim in drugače ne morem.**

Revolucija vrednot, ki jo doživljajo danes Slovenija, Jugoslavija, Evropa in ves svet, je globlja od vseh dosedanjih revolucij, saj je najbolj korenito in vsestrano preoblikovanje in preraščanje preteklega: osvobajanje in nadaljnje razvijanje dosedanjih kulturnih vrednot, ki so jih pritiskali ob tla razrednoodtujevalni monopoli in mehanizmi; ukinjanje odtujitev in razcepov, ki so se v tisočletni zgodovini razrasli in okosteneli v gigantske strukture in ki teže, da bi se s pomočjo sodobne tehnike še bolj nakopičili in učvrstili.

Še posebej je zapleten proces revolucioniranja vrednot danes v Sloveniji in Jugoslaviji, ker so se zaradi hitrih sprememb zabrisale nekatere do 1945. leta jasne meje med naprednim in nazadnjaškim in ker se je izoblikovalo dosti novih in drugače prepletenih meja ter prehodov. Razplesti prepletano, izdiferencirati zmešano, ločiti na vseh družbenih področjih navidezno humanistično od resnično humanističnega - bo dolgotrajen in mnogostranski idejni in praktično-politični napor.

Tega si časopis **Antropos** ne prilašča, mislimo pa, da se ga moramo udeleževati kot aktivni del. Ena od večjih pomanjkljivosti tega procesa pri nas je namreč odsotnost znanstvene analize in projekcije. Iz tega sledi prakticizem, zaletavost in vrtenje v krogu, skakanje iz ene družbene enostranskosti v drugo. Sodelovanje humanističnih znanosti lahko pogloblja našo celotno preosnovo tako, da prispeva k jasnosti in izoblikovanosti revolucionarnih procesov.

Znanost naj prispeva, da lažne in drobnjakarske skupine ter z njimi nastale zmešnjave v naši družbi zamenja **temeljno razlikovanje ob najglobljih vrednotah in dilemah**.

Četudi bi se najuspešneje razvijala, **revolucija vrednot** ne more biti končana v nekaj letih ali za časa enega rodu. Ko se vključujemo v to družbeno preobrazbo kot aktivni del, se zavedamo, da bo vsako sodelovanje v njej - tudi naše - zadevalo ob dosti izkušnjav.

Toda udeležba v tej transformaciji ni za humanistične znanosti neprirodna zunanja zapoved, ampak notranja nujnost njihovega obstoja.

Iz ciljev, ki si jih zastavlja **Anthropos**, sledi tudi njegova struktura.

Časopis bo imel več rubrik, ki jih bomo objavljali občasno, po potrebi in po možnem prostoru, ki ga odmerjajo omejena finančna sredstva.

Razvrstitev rubrik se bo tudi spreminjala, če bodo posamezne številke posvečene bolj sodelovanju strok ali posameznim strokam (naslednja, tretja letošnja številka bo predvsem psihološka, imela bo pa tudi nekatere druge rubrike).

V rubriki **Skupne teme** bomo objavljali razprave, raziskave in diskusije, v katerih bodo predstavniki posameznih ved poskušali osvetliti ista teoretična in življenjska vprašanja. Skupne teme pa se bodo seveda postavljale tudi v drugih rubrikah.

Rubrika **Razprave in raziskave** bo vsebovala tiste psihološke, filozofske in družboslovne teoretične študije in empirične raziskave, ki obravnavajo posamezna in različna vprašanja.

Prispevke namenjene pomagati tistim psihologom, filozofom in družboslovcem, ki delajo kot učitelji v šolah, v gospodarskih in drugih organizacijah, bo zajela rubrika **Humanistične vede v šoli in družbi**.

Rubrika **Sedanji trenutek družbe** bo z znanstvenega stališča opazovala najbolj žgoča družbena vprašanja pri nas in v svetu.

V rubriki **Jugoslovanska in mednarodna misel** bodo objavljeni prevodi zanimivejših razprav jugoslovanskih in inozemskih avtorjev, v rubriki **Jugoslovanska in mednarodna misel** bodo objavljeni prevodi zanimivejših razprav jugoslovanskih in inozemskih avtorjev, v rubriki **Prikazi in kritike** ocene in poročila o knjigah ter v rubriki **Iz strokovnih društev** vesti o dejavnosti filozofskih, psiholoških in drugih strokovnih organizacij. Občasno bomo objavljali tudi **Mišljenja in polemike** in druge rubrike.

Naročnike in bralce revije obveščamo, da je prva dvojna številka zakasnila iz finančnih vzrokov, da pa bo revija kasneje redno izhajala v širih številkah letno (tudi v 1969. letu bomo izdali še dve številki, t.j. kompletan letnik).